

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 12014
Tarih : 03-03-2021

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türkiye’den yapılan başvurulara ilişkin verilen kararların uygulanmaması hukuka olan güvenin zedelenmesine yol açmış olup, bu zedelenme mevcut yargılamaların objektifliği ve hukukiliği noktasında da kaygıları artırmıştır. Bu durumun yarattığı sorunlar ivedi şekilde çözüm gerektirmekte olup, bu konu hakkında genel görüşme açılmasını arz ve talep ederiz. 03.03.2021

Meral Daniş BEŞTAŞ
HDP Grup Başkanvekili
Siirt Milletvekili

Hakkı Saruhan OLUÇ
HDP Grup Başkanvekili
İstanbul Milletvekili

GEREKÇE

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'ye (AİHS) taraf olan devletlerin iç hukuk uygulamaları ile birlikte demokratik işleyişlerini irdeleyen ve Sözleşme uyarınca yargı yetkisi verilmiş uluslar üstü bir yargı organı, bir mahkemedir. Mahkeme'nin yargı yetkisi, devlet başvuruları ile bireysel başvuruları kapsar. Öte yandan Mahkeme'nin görüş bildirme yetkisi de bulunmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve eki protokollerin yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklı sorunları tespit ve yargı yetkisini haizdir.

Taraf olunan Sözleşme uyarınca, AİHM'in etkisi, yalnızca ortaya çıkan hukuki uyumsuzluğun incelenmesi ve karara bağlanmasından ibaret olmayıp, Sözleşme'ye taraf olan ülkelerin gerçekleştirmeyi taahhüt ettikleri kuralların güvence altına alınması noktasındadır. Bu bağlamda AİHM, ülkelerin yargı uygulamalarında hukuk dışına

çıkmaları, hak ve özgürlükler aleyhine tutum belirlemeleri halinde, olası gelişmelerle antidemokratik yöntemlere geçişte bir uyarı mekanizması işlevini de içinde barındırmaktadır. Taahhüt altına alınan hükümlerin dışına çıkılması halinde sistemden çıkarılma noktasına kadar varacak olan ağır yaptırımlara maruz kalınması gündeme gelecektir ki, bu durumun evrensel hukuk sistemlerinin dışına çıkılması ile eşdeğer olacağı açıktır.

Son aylarda yaşanan bir örnek, 4 Kasım 2016 tarihinden bu yana tutuklu olan Selahattin Demirtaş hakkında 22 Aralık 2020’de verilen AİHM Büyük Daire kararının uygulanmamasıdır. AİHM, 20 Kasım 2018 günlü Selahattin Demirtaş v. Turkey kararında, Demirtaş’ın tutukluluk halinin sürmesini Sözleşme’nin ihlali olarak kabul etmiştir. Hükümet, AİHM kararına karşı itiraz hakkını kullanmıştır. AİHM Büyük Daire tarafından tekrar ele alınan yargılama neticesinde ise, 22 Aralık 2020 günü ihlal kararlarına hükmedilmiştir.

Anılan kararda, Büyük Daire, Sözleşme’nin 10. Maddesi, Sözleşmenin 5/1 ve 3 fıkraları, Ek Protokolün 3. Maddesi, 18. Maddenin 5. Madde ile bağlantılı olarak ihlal edildiğine ve Demirtaş’ın serbest bırakılmasına dair önlemlerin alınmasına karar vermiştir. Büyük Daire kararları kesin olup başkaca bir itiraz yolu yoktur.

Sözleşme’nin insan haklarına saygı yükümlülüğü başlığını taşıyan 1. Maddesi, taraf devletlerin kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin hak ve özgürlüklerinden yararlanmasını sağlamakla yükümlü olduğunu hatırlatmakta ve bu işbirliği ve saygı yükümlülüğünün bir sonucu olarak, Avrupa Konseyi üyesi ve Sözleşme’ye taraf olan devletler; Sözleşme’nin 46. Maddesinin 1. fıkrasına göre Mahkeme’nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt etmektedirler.

Sözleşme’nin 46. Maddesinin 2. fıkrası uyarınca kararların yerine getirilmesini izleme ve denetleme görevi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’ndedir. Bu da bağlayıcılığı ifade eden hükümdür. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 90. Maddesinde, “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların, aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır” ifadeleri yer almaktadır.

Avrupa Konseyi; Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla 1949’da kurulmuş hükümetlerarası bir kuruluş olup, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Avrupa Konseyi’ne bağlıdır. Türkiye, Sözleşme’yi 1949 yılında imzalamıştır. Türkiye, Avrupa Konseyi kurulduktan sonra Konseye ilk dahil olan üyelerden olduğu için "kurucu üye" statüsündedir. Türkiye, Konsey tarafından hazırlanmış olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni, 04.11.1950 tarihinde imzalamış ve 10.03.1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun ile onaylamıştır.

Tüm bunlara karşın, AİHM tarafından Demirtaş başvurusuna dair kararın verilmesinin üzerinden 70 gün geçmiş olmasına mukabil, henüz kararın uygulanması yönünde bir gelişme yaşanmamıştır.

Bu nedenlerle derhal parlamento çatısı altında genel görüşme açılarak, AİHM kararlarının uygulanmamasının yaratacağı etkilerin ortaya çıkarılması ve hukuki krize dönüşen bu duruma acil çözüm üretilmesi sağlanmalıdır.